

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Η ΑΤΕΛΗΣ ΠΕΡΣΙΚΗ ΚΟΣΜΟΚΡΑΤΟΡΙΑ

Τὸ κύριο πολιτικοϊστορικὸ φαινόμενο κατὰ τὸ μέσον τοῦ δου αἰῶνος π.Χ., εἶναι ἡ ἐμφάνισις καὶ μετεωρικὴ μεγέθυνσις τῆς Περσικῆς Δυνάμεως. 'Υπὸ τὸν 'Αχαιμενίδη Κύρο Β' (559-530 π.Χ.), ἡ Περσία καταλύει τὴν κυριαρχία τῶν Μήδων (558 π.Χ.), οἱ δόποιοι μὲ κοιτίδα τὰ ὑφίπεδα τοῦ 'Ιράν νοτίως τῆς Κασπίας, εῖχαν ἐπεκτείνει τὴν ἔξουσία των εἰς τὴν 'Ασσυρία, 'Αρμενία μέχρι καὶ τῆς Καππαδοκίας τοῦ Πόντου, μὲ ὅριο τὸν "Αλυ ποταμό. Εἰς τὴν εὐρύτερη Μέση 'Ανατολὴ (ἀπὸ Καυκάσου μέχρι Νουβίας) ἴσχυε Σύστημα 'Ισορροπίας Δυνάμεων. (1) Λυδία καὶ (2) Μηδία μὲ συμφωνημένο ὅριο ἐπιρροῶν τὸν "Αλυ ποταμό, σύμφωνα μὲ Συνθήκη συναφθεῖσα μετὰ πενταετῆ πόλεμο τὸ 585 π.Χ. μεταξὺ 'Αλυάτη Λυδίας καὶ Κυαξάρη Μηδίας τῇ μεσολαβήσει τοῦ ἡγεμόνος ἀνεξαρτήτου (3) Κιλικίας· (4) Βαβυλωνία μὲ ἔλεγχο τῆς Συρίας· (5) Αἴγυπτος μὲ διαμφισβήτησι τῆς Νοτίου (Κοίλης) Συρίας). 'Αλλὰ ἡ Περσία εἰσέρχεται εἰς κοσμοκρατορικὴ τροχιά. 'Ο δυναμικὸς ἐπεκτατισμὸς τῆς Περσίας προκαλεῖ εὐρεῖα συσπείρωσι εἰς τὴν ὁποία πρωτοστατεῖ ὁ Κροῖσος τῆς Λυδίας, καὶ ἡ ὁποία περιλαμβάνει τὴν ἄμεσα ἐπίσης ἀπειλουμένη Βαβυλωνία (Ναβονίδης), ἀλλὰ καὶ τὴν Αἴγυπτο ("Αμασις). 'Ο Κροῖσος ἔξασφαλίζει τὰ

νῶτα του καλλιεργῶν στενὲς σχέσεις μὲ τὸν Ἑλληνικὸν χῶρο. Οἱ Ἑλληνικὲς πόλεις τῆς Μ. Ἀσίας εὑρίσκονται ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν ἢ ἐπικυριαρχίαν του. Τιμᾶ ἴδιαιτέρως καὶ ἐπιδεικτικὰ τὸ Μαντεῖο τῶν Δελφῶν, πανίσχυρο κέντρο ἐπιροῆς στοὺς ἀρχαῖκους χρόνους, ἐνῷ συνάπτει συμμαχία μὲ τὴν Σπάρτη, ἵσχυρότερη Δύναμι εἰς τὸν Ἑλλαδικὸν χῶρο. Κηρύσσει προληπτικὸν πόλεμον κατὰ τῆς Περσίας εἰσβάλλων εἰς Καππαδοκία (περὶ τὸ 547 π.Χ.), ἀλλὰ ἡττᾶται καὶ ἡ Περσικὴ ἀντεπίθεσις σαρώνει τὴν Λυδικὴν κυριαρχίαν στὴν Δυτικὴν καὶ Κεντρικὴν Ἀνατολία (πτῶσις Σάρδεων τὸ 546 π.Χ.). Οἱ πόλεις τῶν παραλίων ὑπάγονται εἰς τὴν Περσικὴν Αὐτοκρατορίαν καὶ ὄργανώνονται μαζὶ μὲ τὴν ἐνδοχώρα εἰς δύο Σατραπεῖς, τῶν Σάρδεων (Ἰωνία) καὶ τοῦ Δασκυλίου (Αἰολίς). Οἱ Φωκαιεῖς καὶ οἱ κάτοικοι τῆς Τέω ἐγκατέλειψαν πανδημεὶ τὶς πόλεις των, ἰδρύοντες οἱ μὲν πρῶτοι τὴν Ἀλαλία στὴν Κορσικὴν καὶ ἐν συνεχείᾳ τὴν Ἐλέα στὴν Κάτω Ιταλία, οἱ δὲ Τεῖοι τὰ "Αβδηρα καὶ τὴν Φαναγόρεια εἰς τὸν Κιμμέριον Βόσπορο.

Τὸ 539 π.Χ. ὁ Κύρος κυριεύει τὸ Νεο-Βαβυλωνιακὸν Βασίλειον ἢ Συριακὴν ἐπικράτειαν πίπτει ἔτσι ἐπίσης στὰ χέρια του. Στρέφεται ἐν συνεχείᾳ πρὸς τὶς ΝΑ ἐπαρχίες τῆς Αὐτοκρατορίας, τὴν Σογδιανήν, γιὰ νὰ κλείσῃ τὰ ἀνοικτὰ σύνορα τῶν στεπῶν, ὑποτάσσων τοὺς νομάδες Σάκες. Φονεύεται τὸ 530, παρὰ τὸν Ὤξο ποταμὸν (Ἀμοῦ-Νταριά). Οὐδός του Καμβύσης (530-522 π.Χ.), καταλαμβάνει τὴν Αἴγυπτο τὸ 525, ἐγκαθιστῶν ἔτσι Περσικὴ Μονοκρατορίαν εἰς Μέσην Ἀνατολὴν (περιλαμβανομένης τῆς Αἰγύπτου) καὶ Κεντρικὴν Ασία.

Ἄλλα ἡ γεωπολιτικὴ λογικὴ ὥθετει εἰς περαιτέρω ἐπεκτατισμό. Πρῶτον, ἡ Ανατολία συνανήκει εἰς τὴν Βαλκανικήν. Δεύτερον, οἱ Στέππες χρειάζονται νὰ κυριαρχηθοῦν εἰς τὸ ΒΔ ἄκρο τοῦ μείζονος γεωπολιτικοῦ χώρου ὅπως καὶ στὸ ΒΑ. Ἡ κυριαρχία εἰς τὸ Αἰγαῖον ἄγει τὴν Περσίαν κατὰ τοῦ Πολυκράτους τῆς Σάμου, σημαντικῆς τοπικῆς Δυνάμεως. Τὸ ἵσχυρό Ναυτικὸν καὶ οἱ ἐκτεταμένες ἐμπορικὲς δραστηριότητες τῆς Σάμου ἔχουν ἥδη στρέψει τὴν Κόρινθον ἐναντίον της: ναυτικὴ ἐκστρατεία Σπάρτης καὶ Κορίνθου κατὰ τῆς Σάμου ἀποτυγχάνει (c. 524 π.Χ.) Περὶ τὸ 522 ὅμως, ὁ Πολυκράτης ἐκτελεῖται εἰς τὰ χέρια τοῦ Πέρσου Σατράπου τῶν Σάρδεων, καὶ ὀλίγο ἀργότερα ἡ Σάμος καταλαμβάνεται ἀπὸ τὴν Περσίαν.

Τὸ 513/2 π.Χ. ὁ Δαρεῖος ἀναλαμβάνει γιγαντιαία ἐκστρατεία εἰς τὴν Βαλκανική μὲ δεδηλωμένο σκοπό τὴν κυριαρχία ἐπὶ τῶν ὑπερδουναβίων Σκυθῶν στὸν Βόρειο Εὔξεινο Πόντο. Ὁ σκοπὸς αὐτὸς δὲν ἐπιτυγχάνεται, ἀλλὰ τὸ μεῖζον ἀποκτᾶται: οἱ Ἑλληνικὲς πόλεις στὴν Προποντίδα καὶ ὅλη ἡ Θράκη μέχρι τὸν Δούναβι μαζὶ μὲ τὶς παράλιες πόλεις ὑποτάσσονται καὶ σχηματίζουν νέα Σατραπεία· τὰ πλούσια μεταλλεῖα χρυσοῦ τοῦ Παγγαίου περιπίπτουν ὑπὸ Περσική κατοχή, καὶ τὸ Βασίλειο τῆς Μακεδονίας καθίσταται ἔξαρτηματικὸ τῆς Περσικῆς Αὐτοκρατορίας. Ἡ γεωπολιτικὴ ροπὴ κινεῖ πρὸς τοὺς ἙλληνοΠερσικοὺς Πολέμους. Τὸ ὅτι δύο δυνάμεις συνανήκουν εἰς τὸ αὐτό πεδίο προκαλεῖ ἐνωρίτερα ἢ ἀργότερα τὴν ἀπαραίτητο συμπλοκή, ποὺ συνήθως ἀρχίζει μὲ ἀπλῆ ἀνάμειξι τοῦ ἐνὸς ἀπρόσκλητο ἢ, συνηθέστερα, προσκεκλημένη εἰς τὶς ὑποθέσεις τοῦ ἄλλου. Ἔτσι ἡ Ἀθήνα ἀπειλούμενη ἀπὸ τὶς συνεχεῖς ἐπεμβάσεις τῆς Σπάρτης εἰς τὰ ἐσωτερικά της (ἄν καὶ οἱ Ἀλκμαιωνίδες εἶχαν οἱ ἴδιοι προκαλέσει μέσῳ τοῦ Δελφικοῦ Μαντείου τὴν πρώτη Λακωνικὴ ἐκστρατεία ποὺ εἶχε σὰν ἀποτέλεσμα τὴν κατάλυσι τῆς ἀρχῆς τῶν Πεισιστρατιδῶν τὸ 510 π.Χ.) συνάπτει Συμμαχία μὲ τὴν Περσία διὰ τοῦ Σατράπου Σάρδεων Ἀρταφέρνους μὲ ὄρο τὴν ἐπικυριαρχία τοῦ Βασιλέως τῶν Βασιλέων (507 π.Χ.). Τὸ 506 ἡ Ἀθήνα (μόλις συνισταμένη ἀπὸ τὶς ἀναταραχῆς ποὺ προκάλεσε ἡ πτῶσις τῶν Πεισιστρατιδῶν καὶ οἱ Μεταρρυθμίσεις τοῦ Ἀλκμαιωνίδου Κλεισθένους) ὅντως ἀντιμετώπισε ἔσχατο κίνδυνο ἀπὸ τὴν συνδυασμένη πολεμικὴ δρᾶσι ἐναντίον της τῆς Τριπλῆς Συμμαχίας Σπάρτης-Θηβῶν-Χαλκίδος. Ἀλλὰ ὁ ἐσωτερικὸς ἀνταγωνισμὸς μεταξὺ τῶν δύο Σπαρτιατῶν Βασιλέων καὶ ἡ ἀντίδρασις τῆς Κορίνθου (ἡ ὁποία ὑπελόγιζε ὅτι ἡ διατήρησις τοῦ δημοκρατικοῦ καθεστῶτος τοῦ Κλεισθένους θὰ ἀδυνάτιζε τὴν Ἀθήνα, ἐνῷ ἡ ὑπερίσχυσις τῶν ὀλιγαρχικῶν θὰ τὴν ἐνδυνάμωνε, καὶ ἐπιπλέον ἥθελε νὰ κολοβώσῃ τὴν ἐμπορικὴ Δύναμι τῆς Αἰγίνης) ἀχρήστευσαν τὴν Πελοποννησιακὴ στρατιωτικὴ ἐπέμβασι· οἱ δὲ Ἀθηναῖοι κατήγαγαν περιφανῆ χωριστὴ διπλῆ νίκη κατὰ Θηβαίων καὶ Χαλκιδέων. Οἱ Θηβαῖοι συνέχισαν τὸν πόλεμο, εἰς τὸν ὅποιον εἰσῆλθαν καὶ οἱ Αἰγινῆται ἐναντίον τῶν Ἀθηνῶν (505 π.Χ.) χωρὶς ἀποτέλεσμα. Συνέδριο τῆς Πελοποννησιακῆς Συμμαχίας ὑπὸ τὴν Σπάρτη δὲν κατέληξε εἰς ἀπόφασι κηρύξεως πολέμου κατὰ τῶν Ἀθηνῶν, πάλι ἀπὸ veto τῶν Κοριν-

θίων. Ο Ἀρταφέρνης στέλνει τελεσίγραφο στὴν Ἀθήνα νὰ δεχθῇ τὸν ἔξοριστο Πεισιστρατίδη Ἰππία, βασιζόμενος καὶ στὴν Συμφωνία τοῦ 507 π.Χ. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγο ἐκρήγνυται ἡ Ἰωνικὴ ἐπανάστασις (500/499-494 π.Χ.), τὴν ὅποια βοηθοῦν μόνον (καὶ μόνον μέχρι τὸ 498 π.Χ.: μὲ τὴν πρώτη ἥττα τῶν Ἰώνων οἱ Ἀθηναῖοι ἀποχωροῦν, πιθανῶς λόγῳ καὶ τοῦ Αἰγανιτικοῦ πολέμου) ἡ Ἀθήνα καὶ, ὑπὸ τὴν ἐπιρροή της, ἡ Ἐρέτρια ἀπὸ τὶς Ἑλλαδικὲς πόλεις. Ἡ Σπάρτη ἔχει ζωτικὸ συμφέρον νὰ στηρίξῃ τὴν ἡγεμονία τῆς ποὺ ἀπειλεῖται ἀπὸ τὸ Ἀργος (πόλεμος ποὺ κατέληξε στὴν συντριπτικὴ νίκη τῆς Σπάρτης τὸ 494 π.Χ.). Ἔπισφαλῆς ἴσορροπία Δυνάμεων στὸν Ἑλλαδικὸ χῶρο ἔξασθενεῖ τὴν δυνατότητα δραστικῆς ἐπιρροῆς οἷουδήποτε πόλου στὴν Δυτικὴ Μ. Ἀσία. Ἡ Περσία καταπνίγει τὴν Ἰωνικὴ ἐπανάστασι (494: ἀλωσις Μιλήτου). Ὁ Φοινικικὸς Στόλος κυριαρχεῖ στὸ ἀνατολικὸ καὶ βόρειο Αἴγατο καὶ κυριεύει Σάμο, Χίο, Λέσβο, Τένεδο. Ὁ πόλεμος Αἰγίνης-Ἀθηνῶν συνεχίζεται ἀμείωτος: ἡ Ἀθήνα φαίνεται νὰ ὑστερῇ, διότι ἡ Κόρινθος (γιὰ τὸν λόγο ποὺ προαναφέρθη) τῆς παρέχει 20 πολεμικὰ πλοῖα, ἐνῶ κατὰ τὸ 491/490 ἡ Σπάρτη ἐπιβάλλει ἐκεχειρία. Ἡ Περσικὴ ἐκστρατεία τοῦ 490 π.Χ. ἐνεργοποιεῖ μὲ καθυστέρησι 12 περίπου ἑτῶν τὸ τελεσίγραφο τοῦ Ἀρταφέρνους: ὁ Ἰππίας ἐπανέρχεται. Παρὰ τὴν ὑπαρξὶ ἴσχυροῦ Φιλοπερσικοῦ καὶ φιλο«τυραννικοῦ» «κόμματος» στὴν Ἀθήνα, ἡ νίκη στὴν μάχη τοῦ Μαραθῶνος ἀπωθεῖ τὸν Περσικὸ κίνδυνο.

Ἡ ἀνανεωθεῖσα διαμάχη μὲ τὴν Αἴγινα (ποὺ τὸ 488/7 ἐπέφερε ταπείνωσι στὴν Ἀθήνα) ἀπεμάκρυνε τοὺς τελευταίους ἐνδοιασμοὺς πρὸς υἱοθέτησι τοῦ ριζοσπαστικοῦ προγράμματος τοῦ Θεμιστοκλέους γιὰ μιὰ δυναμικὴ ἔξωτερικὴ πολιτικὴ ἴσχύος καὶ πυγμῆς: πυρὴν ἥταν ἡ ταχεῖα δημιουργία ἴσχυροῦ στόλου. Μὲ τὸ δραστικὸ μέτρο τοῦ ὀστρακισμοῦ ἔξουδετερώνονται οἱ παλαιοί πολιτικοὶ τόσο τῆς φιλοπεισιστρατιδικῆς (Ἴππαρχος, 487), ὅσο καὶ τῆς ἀλκμαιωνιδικῆς (Μεγακλῆς 487, Ξάνθιππος 484), ὅσο καὶ τῆς ὀλιγαρχικῆς (Ἀριστείδης, 482) παρατάξεως. Θεμελιώδης συνταγματικὴ τροποποίησις (487/6) μεταφέρει τὴν πραγματικὴ ἔξουσία ἀπὸ τοὺς ἄρχοντες εἰς τοὺς στρατηγούς. Τὸ πρόγραμμα ταχυρρύθμου ναυτικοῦ ἔξοπλισμοῦ προωθεῖται ἐνεργητικὰ καὶ καθιστᾶ τὴν Ἀθήνα κύρια Ναυτικὴ Δύναμι: ὁ Ἑλληνικὸς διπολισμὸς θαλάσσης (Ἀθήνα)-ξηρᾶς (Σπάρτη) τίθεται σὲ ἐνέργεια.

Η Περσία έτοιμάζεται για τὴν ἀποφασιστικὴ χρίσι. Τὸ 486 ἐπανίσταται ἡ Αἴγυπτος καὶ ἀποθνήσκει ὁ Δαρεῖος. Ὁ Ξέρξης ἀνακαταλαμβάνει τὴν χώρα (484) καὶ καταστέλλει διαδοχικὲς ἀνταρσίες στὴν Βαβυλώνα (484-482). Τὸ 481 συνάπτει Συνθῆκη μὲ τὴν Καρχηδόνα: Σκοπὸς ἡ ἀπασχόλησις τῶν Ἑλλήνων τῆς Δύσεως μὲ σύγχρονο ἐπίθεσι στὴν Σικελία. Ἐξαπολύει τὴν γιγαντιαίᾳ ἐκστρατείᾳ κατὰ τῶν Ἑλλήνων ποὺ δὲν δηλώνουν ὑποταγή (480). Στρατηγικός στόχος ἡ πολιτικὴ ὀλοκλήρωσις τοῦ Βαλκανικοῦ χώρου στὴν μείζονα γεωπολιτικὴ ἐνότητα ποὺ τὸν περιλαμβάνει.

Ο πόλεμος ἔκριθη στὴν θάλασσα (Σαλαμίνα, 480) περισσότερο ἀπὸ τὴν ξηρὰ (Πλαταιαί, 479). Τὴν αὐτὴ ἐποχὴ μὲ τὴν ναυμαχία τῆς Σαλαμίνος, οἱ Ἑλληνες τῆς Σικελίας ὑπὸ τὸν τύραννο Γέλωνα τῶν Συρακουσῶν κατήγαγον ἀποφασιστικὴ νίκη κατὰ τῶν Καρχηδονίων παρὰ τὴν Ιμέρα.

Η Περσία ἀπέτυχε στὴν ἐπιδίωξι Καθολικῆς Κοσμοκρατορίας. Ο ἀγὼν διήρκεσε ἐπὶ 79 ἔτη. Η οὐσιώδης συμπλοκὴ ἄρχισε μὲ τὸν πόλεμο κατὰ τῆς Λυδίας καὶ τὴν ἀνατροπὴ τοῦ Συστήματος Ἰσορροπίας, δηλαδὴ ἀπὸ τὸ 547: 68 ἔτη. Η ὀλοκλήρωσις τελικὰ ἐπετεύχθη προσωρινὰ ἀπὸ τὴν ἄλλη ἄκρη τοῦ πεδίου, τὴν Μακεδονία μὲ τὸν Μ. Ἀλέξανδρο.

Τὰ ἀποτελέσματα ἐπὶ κοσμοϊστορικῆς βάσεως θὰ ἦσαν τὰ αὐτὰ ἐὰν ἡ ὀλοκλήρωσις ἐπετυγχάνετο ὑπὸ Περσικὴ κεντρικὴ πολιτικὴ δυναμική: διαμόρφωσις «κοινῆς» γλώσσας πολιτισμοῦ, σκέψεως, τέχνης καὶ τρόπου ζωῆς ὑπὸ τὴν Ἑλληνικὴ πνευματικὴ δυναμική. Ἰσως μάλιστα τότε ἡ «Κοινή» αὐτὴ νὰ ἔταν περισσότερο ἴσορροπημένη ώς πρὸς τὴν ἐναρμόνιο σύγκρασι Ὁλυμπίου καὶ Χθονίου, ὅρθιολογισμοῦ φωτὸς καὶ μυστηρίου σκότους, ἀκριβῶς ὅπως θὰ τὸ ἥθελε τὸ Μαντεῖον τῶν Δελφῶν μὲ τὴν ΦιλοΠερσικὴ πολιτικὴ του τὶς παραμονὲς τῶν Περσικῶν Πολέμων. Οἱ σύντονες προειδοποιήσεις τοῦ Αἰσχύλου στὶς Εὔμενίδες τῆς Ὁρέστειας γιὰ τὸν ἀπαιτούμενο σεβασμὸ πρὸς τὸ Χθόνιο Δέος θὰ εἶχαν τότε ἐλάττονα χῶρο καὶ βάρος.

Παράρτημα IV

Γεωπολιτικὸς χῶρος τῆς Μέσης Ἀνατολῆς

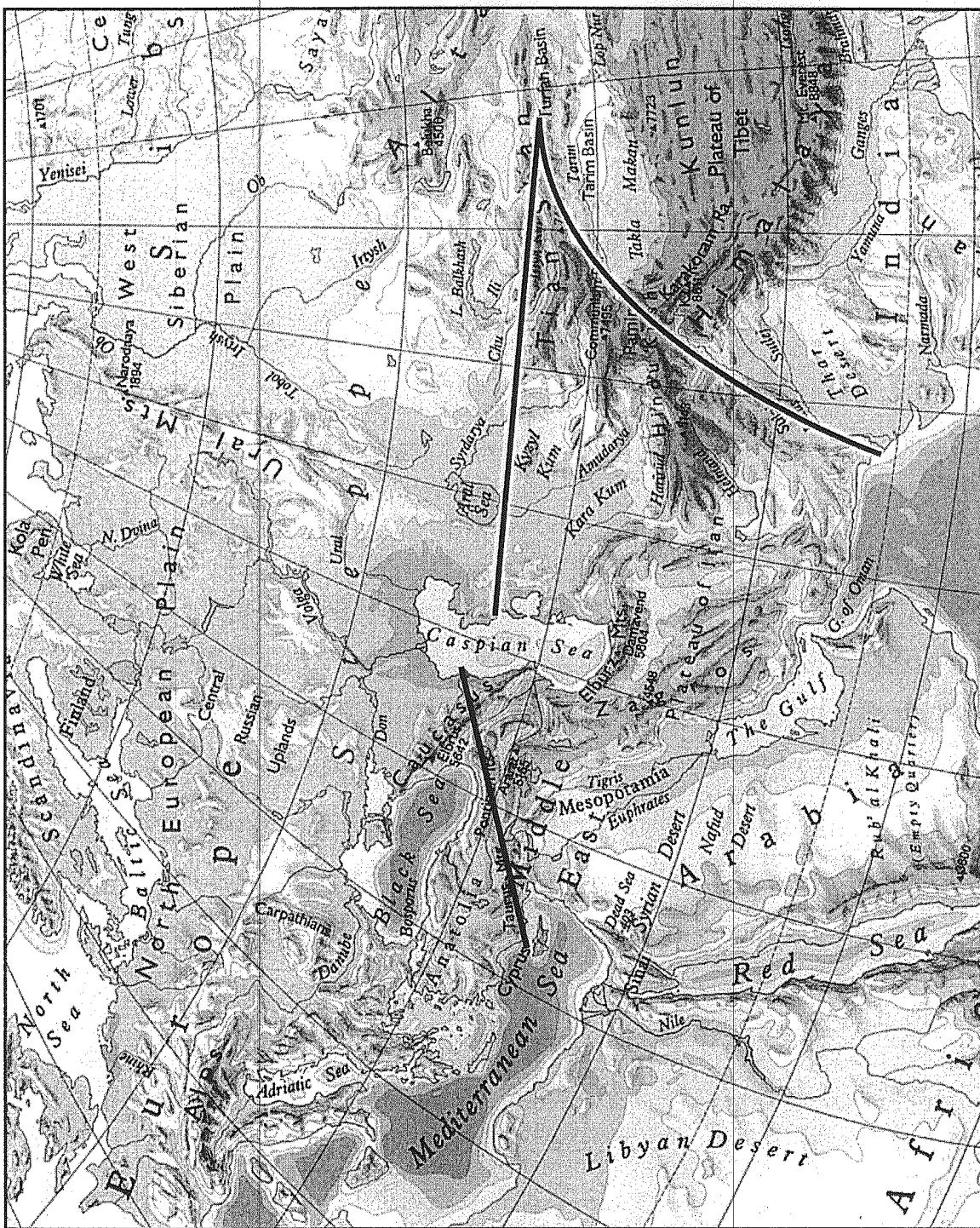
καὶ τῆς ΝοτιοΚεντρικῆς Ἀσίας.

[Εἰκ. 50-52b]

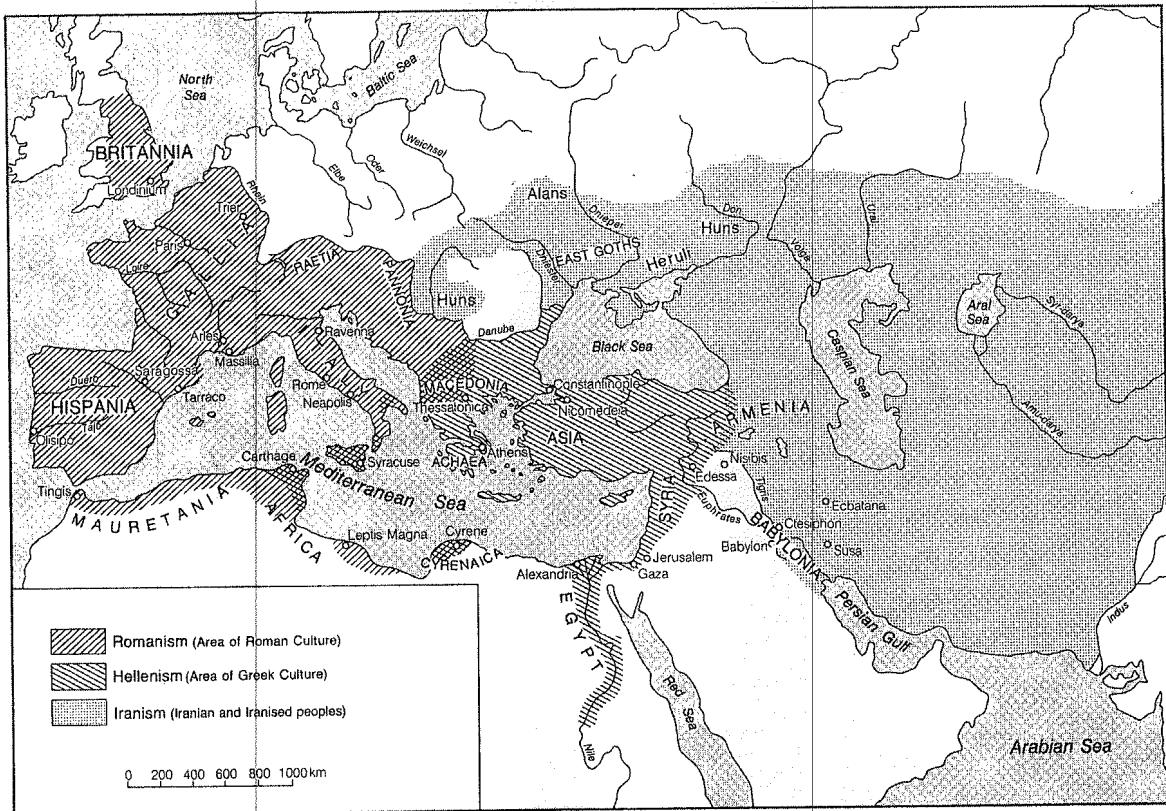
Ο γεωπολιτικὸς χῶρος ποὺ περιλαμβάνει τὶς κοιτίδες τῶν δύο ἀρχαιοτάτων μεγάλων πολιτισμῶν στὴν πεδιάδα τοῦ Νείλου καὶ στὴν Μεσοποταμία ἀντιστοίχως, ὅρίζεται ἀπὸ τὶς ἐρήμους Λιβυκὴ καὶ Νουβικὴ στὴν Ἀφρική, τὴν Ἀραβική, τὴν ἐπιμήκη, ὑψηλὴ καὶ δύσβατο ὁροσειρὰ τοῦ Ζάγρου ἀνατολικὰ τοῦ Τίγρη, τὸ σύμπλεγμα τοῦ Ἀραράτ ποὺ ἐπεκτεινόμενο πρὸς Ἀνατολὰς συναντᾶται μὲ τὸν Ζάγρο καὶ τὶς ἔξελίξεις τοῦ Καυκάσου, καὶ τέλος τοὺς διαδοχικοὺς Ταύρους οἱ ὅποιοι διήκουν σὰν τεῖχος ἀπὸ τὴν Μεσόγειο στὰ ἀνατολικὰ ὄρια τῆς Παμφυλίας (ἀπέναντι τῆς Κύπρου) μέχρι τῶν Ἀρμενικῶν συμπλεγμάτων.

Η πρώτη ἐνοποίησις τοῦ χώρου αὐτοῦ ἔγινε ἀπὸ ἔξωτερης ὡς πρὸς αὐτὸν ἐθνότητα, τὴν Περσική μετὰ ἀπὸ δισχιλιετῆ περίοδο κύκλων ἰσορροπίας δυνάμεων καὶ ὀξύτατου ἀνταγωνισμοῦ ἐπικρατήσεως. Η ἀρχαία Περσία καταλαμβάνει τὶς ἔσχατες ἀπολήξεις τῆς ὁροσειρᾶς Ζάγρου κατὰ μῆκος τῆς βορείου πλευρᾶς τοῦ Περσικοῦ κόλπου. Ἐτσι ἡ Περσική ὄλοκλήρωσις τοῦ Μεσανατολικοῦ χώρου περιέλαβε καὶ τὴν κεντρικὴ (νότιο) Ἀσία, τῆς ὅποιας τὸ γεωπολιτικὸ περιβάλλον ὅρίζεται ἀπὸ τὸν Ἰνδὸ ποταμό, τὶς ὁροσειρὲς τοῦ Καρακορούμ, τὰ ὄρη τοῦ Παμίρ, τοῦ Τιὰν Σὰν (μεταξὺ Κιργιστὰν καὶ Κίνας), τὴν ἔρημο τοῦ Μουγιουνκούμ (στὸ Καζαχστάν), τὸ Τουρανικὸ βαθύπεδο (ἔρημος Κιζίλ Κούμ) ΝΑ τῆς λίμνης Ἀράλης (μεταξὺ τῶν ποταμῶν Σùρ-Νταριὰ καὶ Ἀμοῦ Νταριὰ στὸ Οὔζυπεκιστάν), καὶ τὸ παρακάσπιο ὁροπέδιο Ούστγιούρτ βορείως τῆς ἐρήμου Καρακούμ καὶ νοτίως τῶν Κιργισιανῶν Στεππῶν (στὸ Καζαχστάν) (Εἰκ. 50, 50a*).

Η δεύτερη ἐνοποίησις τοῦ συνδυασμένου αὐτοῦ τεραστίου γεωπολιτικοῦ χώρου τῆς Μέσης Ἀνατολῆς καὶ Κεντρικῆς Ἀσίας ἔγινε ἐπίσης ἀπὸ ἔξωτερης ὡς

Eικ. 50. Γενική μορφή του Γεωπολιτικού Χώρου Μέσης Ανατολής και Νότιου Κεντρικής Ασίας.

Εἰκ. 52b. Οι τρεῖς θεμελιώδεις πόλοι πολιτικοϊστορικῆς ὄργανωσεως στὸν γιγαντιαῖο γεωπολιτικὸ χῶρο κατὰ μῆκος τῆς εὐχράτου ζώνης ποὺ ἀπαρτίζουν Μεσόγειος-Μέσην Ανατολή-Κεντρικὴ καὶ ΝοτιοΚεντρικὴ Ἀσία (μὲ τὶς συνηρημένες γεωπολιτικὲς καὶ κλιματολογικὲς περιοχές).

Τὰ διακεκριμένα δυναμικὰ πεδία κατὰ τὸ 400 μ.Χ., ὡργανωμένα περὶ τοὺς τρεῖς θεμελιώδεις πόλους.

Ἡ λοξὴ ἀριστεροκλινῆς διαγράμμισις καλύπτει τὸν Λατινισμό.

Ἡ λοξὴ δεξιοκλινῆς τὸν Ελληνισμό.

Ἡ στικτὴ ἐπιφάνεια ἀποτελεῖ τὸν χῶρο τοῦ Περσισμοῦ.

Ἐντὸς τῶν ἐπομένων τεσσάρων αἰώνων ἡ Γερμανικὴ κάθοδος καὶ ἡ Ἐραβικὴ ἀνοδος ἐδημιούργησαν τὴν διαφορετικὴ φυσιογνωμία τοῦ νέου τριπολισμοῦ: Εύρωπαισμὸς - Ελληνισμὸς - Ἰσλάμ. Ὁ Ελληνισμὸς ὅχι μόνον εἶναι ἡ μόνη ἀπόλυτος σταθερὰ τῶν ἐξελίξεων μετὰ τὴν Ρωμαϊκὴ Αὐτοκρατορία, ἀλλὰ καὶ συστατικὸ στοιχεῖο τῆς δυναμικῆς τῶν δύο ἄλλων πόλων. Ὁ Εύρωπαισμὸς ἐπίσης πάσχει σχίσμα μεταξὺ τῶν Λατινογενῶν καὶ Τευτονικῶν συνιστωσῶν του, ὁ δὲ Ἰσλαμισμὸς διαφοροποίησι μεταξὺ τῶν Ἐραβικῶν καὶ ΤουρκοΙρανικῶν παραμέτρων του. Μὲ τὴν ἐξάπλωσι τοῦ Ὁρθοδόξου Βυζαντινισμοῦ πρὸς Βορρᾶ, ἐδημιουργήθη καὶ ἐντὸς τοῦ μεσαίου χώρου διπολισμὸς μεταξὺ Ελληνορθοδόξου καὶ Σλαβικοῦ παράγοντος.

πρὸς αὐτὸν Δύναμι, τὴν Μακεδονία. Ἀλλὰ ἡ Αὐτοκρατορία τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου δὲν διήρκεσε. Τόσο ἡ Περσικὴ ὅσο καὶ ἡ Μακεδονικὴ ὀλοκλήρωσις τοῦ

πεδίου, περιέλαβε και τὴν ἐγγὺς Ἀνατολή, τὴν ἐντεῦθεν τοῦ Ταύρου Μ.'Ασία, ὑπεισῆλθε δηλαδὴ εἰς τὸν οἴκεῖο μας ΒαλκανικὸΜικρασιατικὸ χῶρο.

Οι χάρτες Εἰκκ. 51* και 52* καταδεικνύουν τὴν χαρακτηριστικὴ σύμπτωσι τῶν δύο δλοκληρώσεων. Ὁ χῶρος τῶν Ἑλλαδικῶν πόλεων παρουσίασε ἀντίδρασι πρὸς ἀμφότερες τὶς δλοκληρώσεις. (Ο ρόλος ποὺ ἔπαιξε ἡ ἀντίδρασις αὐτὴ πρὸς τὴν Μακεδονικὴ δλοκλήρωσι τοῦ Ἑλληνικοῦ πεδίου κατὰ τοὺς χρόνους τῆς συμπλοκῆς Ρωμαϊκῆς Δύσεως και Ἑλληνικῆς Ἀνατολῆς ἀνελύθη εἰς τὸ Πρῶτο Κεφάλαιο).

Μία τρίτη (ἀνολοκλήρωτος κατὰ τὸ ΒαλκανοΜικρασιατικὸ πεδίο) ἐνοποίησις τοῦ αὐτοῦ γιγαντιαίου χώρου ποὺ ἔφθασε ὅμως στὰ Βορειοδυτικά της μέχρι τῶν Ἀσιανῶν ὄριων τῆς Ἀνατολίας (Ταῦρος-Ἀντίταυρος-Ἀρμενικὰ "Ορη-Καύκασος), ἀποτελεῖ ἡ Αὐτοκρατορία τῶν πρώτων Ἀββασιδῶν Χαλιφῶν τῆς Βαγδάτης, 750-945 μ.Χ. (Εἰκ. 52a*).

Ἡ τεραστία γεωπολιτικὴ σύνθεσις ἀπὸ Βαλκανικῆς μέχρις Ἰνδοῦ, και ἀπὸ τὸν Ἱαξάρτη ποταμὸ (Σὺρ-Νταριά), τὶς στέππες τῆς Κεντρικῆς Ἀσίας και τὸν Καύκασο μέχρι τοῦ Ἰνδικοῦ Ὡκεανοῦ και τῶν ἐρήμων τῆς Ἀραβίας και τῆς Βορείου Ἀφρικῆς, συνέχισε νὰ ἀποτελῇ τὸ δυναμικὸ πεδίο τῶν πολιτικοϊστορικῶν ἔξελίξεων και ὅταν ἀκόμη δὲν ὑφίστατο ἐνότης της ὑπὸ μίᾳ κυριαρχίᾳ (και δὲν ὑφίστατο ἄλλως τε πλὴν τῶν δύο προλεγθεισῶν περιπτώσεων). Ἔτσι παρουσιάζονται τὰ δίπολα Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας και Παρθικοῦ Βασιλείου, κατόπιν Ρωμαϊκῆς και ἀναγεννηθείσης Περσικῆς, Βυζαντινῆς και Περσικῆς πάλιν, Βυζαντινῆς και Ἀραβικῆς, Ὁθωμανικῆς και Περσικῆς. Ἐὰν στὸν γεωπολιτικὸ χῶρο τῆς ΝοτιοΚεντρικῆς Ἀσίας-Μέσης Ἀνατολῆς-ΒαλκανοΜικρασιατικοῦ Πεδίου προστεθῇ και ὁ Μεσογειακὸς χῶρος μὲ τὴν ἡπειρωτικὴ Εύρωπαικὴ ἐνδοχώρα του, προκύπτει τὸ διαχρονικὸ Τρίπολο ὁργανωτικῶν ἀρχῶν Ἰρανικό-Ἐλληνικό-Λατινικό (Εἰκ. 52b). Τὰ γεωπολιτικὰ δεδομένα εἶναι παράμετροι μείζονος ἴστορικῆς ἐμβελείας, και ὑπερβαίνουν τὴν δρᾶσι και τὶς μεταβολές πολιτικῶν, οἰκονομικῶν, κοινωνικῶν, κρατικῶν συγκροτήσεων. Οι γεωπολιτικὲς σταθερές καθορίζουν τὸ πλαίσιο τῶν ἴστορικῶν ἔξελίξεων.

Παράρτημα V

‘Ο Έλληνικὸς Διχασμὸς κατὰ τοὺς Περσικὸὺς Πολέμους

[Εἰκ. 53-54]

‘Ο Περσικὸς Πόλεμος ἐδίχασε τοὺς Ἕλληνες. Τὸ Μαντεῖο τῶν Δελφῶν μὲ ἀλλεπάλληλους χρησμοὺς κατηύθυνε φανερὰ πρὸς τὴν ἀποδοχὴν τῆς Περσικῆς Εἰρήνης (Εἰκ. 53). ‘Ο Πίνδαρος ὑμνεὶ, στὶς παραμονὲς τοῦ μεγαλυτέρου Ἑλληνικοῦ Πολέμου κοσμοϊστορικῆς σημασίας, τὴν διατήρησιν ἀδιατάραχτης ἡρεμίας:

τὸ κοινὸν τις ἀστῶν ἐν εὐδίᾳ τιθεὶς
ἔρευνασάτω μεγαλάνορος ἡσυχίας τὸ φαιδρὸν φάος.

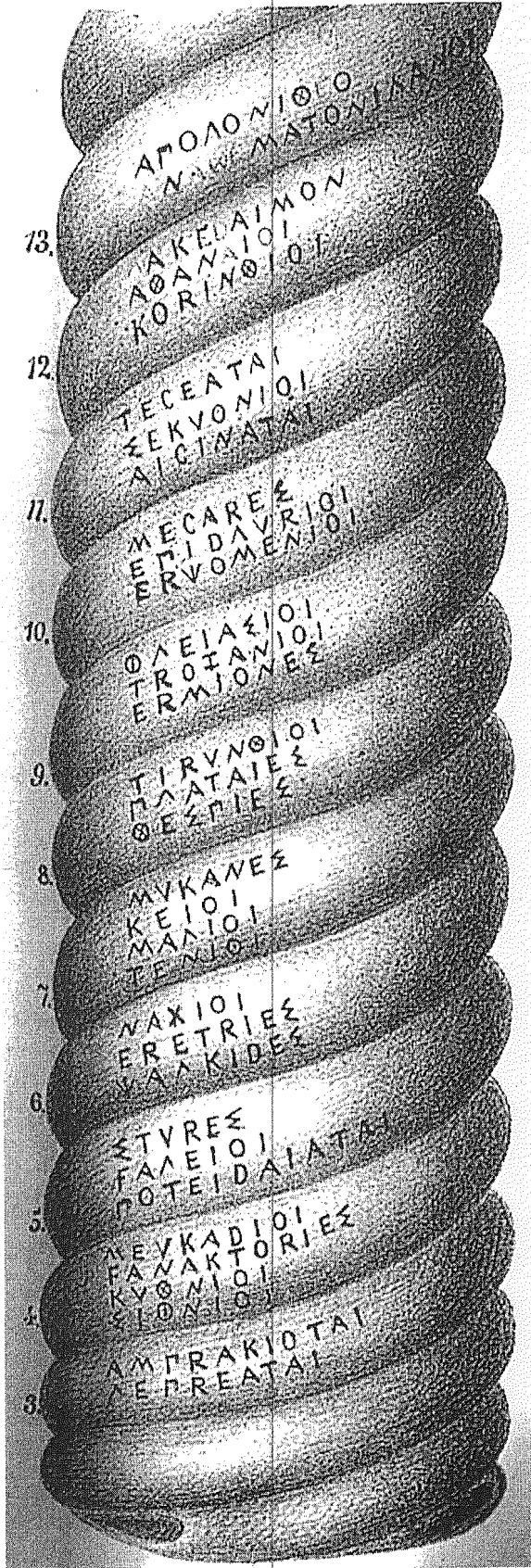
ῳ μέλεοι, τί κάθησθε; λιπῶν φεῦγ' ἔσχατα γαίης
δῶματα καὶ πόλιος τροχοειδέος ἄκρα κάρηνα.
οὗτε γὰρ ἡ κεφαλὴ μένει ἔμπεδον οὗτε τὸ σῶμα,
οὗτε πόδες νέατοι οὗτ' ὅν χέρες, οὗτε τι μέσσης
λείπεται, ἀλλ' ἄζηλα πέλει· κατὰ γάρ μιν ἐρείπει
πῦρ τε καὶ δξὺς Ἀρης, Συριηγενὲς ἄρμα διώκων.
πολλὰ δὲ κᾶλλ' ἀπολεῖ πυργώματα, κοῦ τὸ σὸν οἶον·
πολλοὺς δ' ἀθανάτων νηοὺς μαλερῷ πυρὶ δώσει,
οἵ που νῦν ἴδρωτι ρεούμενοι ἐστήκασι,
δείματι παλλόμενοι, κατὰ δ' ἀκροτάτοις ὄρόφοισιν
αἷμα μέλαν κέχυται, προϊδὸν κακότητος ἀνάγκας.
ἀλλ' ἵτον ἐξ ἀδύτοιο, κακοῦς δ' ἐπικίδνατε θυμόν.

α

οὐ δύναται Παλλὰς Δί' Ὁλύμπιον ἐξιλάσασθαι,
λιστομένη πολλοῖσι λόγοις καὶ μῆτι πυκνῆ.
σοὶ δὲ τόδ' αὐτὶς ἔπος ἐρέω, ἀδάμαντι πελάσσας·
τῶν ἄλλων γὰρ ἀλισκομένων ὅσα Κέκροπος οὐρος
ἐντὸς ἔχει κευθμῶν τε Κιθαιρῶνος ζαθέοιο,
τεῖχος Τριτογενεῖ ἔνδιων διδοῖ εὑρύοπα Ζεὺς
μοῦνον ἀπόρθητον τελέθειν, τὸ σὲ τέκνα τ' ὀνήσει.
μηδὲ σύ γ' ἱπποσύνην τε μένειν καὶ πεζὸν ἰόντα
πολλὸν ἀπ' ἡπείρου στρατὸν ἡσυχος, ἀλλ' ὑποχωρεῦν
νῶτον ἐπιστρέψας· ἔτι τοί ποτε κάντιος ἐστη.
ῳ θείῃ Σαλαμίς, ἀπολεῖς δὲ σὺ τέκνα γυναικῶν
ἢ που σκιδναμένης Δημήτερος ἢ συνιούσης.

β

Εἰκ. 53. ‘Ο Χρησμὸς τῆς Πυθίας πρὸς τοὺς Ἀθηναίους κατὰ τὴν ἐκστρατεία τοῦ Ξέρξου (α) καλεῖ εὐθέως εἰς ἐγκατάλειφι τοῦ ἀγῶνος ἐπισείων φοβερώτατες προβλέψεις. Πανικοβληθέντες οἱ Ἀθηναῖοι θεοπρόποι ἰκέτευσαν τὸν Ἀπόλλωνα γιὰ δεύτερη μαντεία (β), ἡ ὃποίᾳ ἐμμένει εἰς τὴν συμβουλὴν ἀποθέσεως τοῦ ἀγῶνος, προσθέτοντας τὰ περὶ σωτηριώδους ξυλίνου τείχους ἐννοούμενου μᾶλλον ὡς συμβολικοῦ φραγμοῦ στὴν Ἀκρόπολι ἢ καταφυγῆς στὰ δασώδη ὁρεινὰ τῆς Ἀττικῆς. ‘Ο Θεμιστοκλῆς, ἐμπνευστὴς τοῦ ἀντιΠερσικοῦ ἀγῶνος, ἐριήνευσε κατὰ τὸ εὐκταῖο τὸν χρησμό, ἐννοήσας τὰ πολεμικὰ πλοῖα ὡς ἔνδινο φραγμὸν κατὰ τὴς Περσικῆς προβολῆς.

Eik. 54. Ἀνάθημα τῶν Ἑλλήνων στὸν Δελφικὸν Ἀπόλλωνα γιὰ τὴν νίκη στοὺς Περσικοὺς Πολέμους μὲ τὶς Πόλεις ποὺ συμμετεῖχαν στὸν ἀγώνα.

Οἱ δύο σημαντικώτερες κατὰ τὴν παράδοσι πόλεις, καὶ ἵσχυρότατες τότε δεύτερες Δυνάμεις ἀμέσως μετὰ τὶς πρωτιστεύουσες Σπάρτη καὶ Ἀθῆνα, τὸ Ἀργος καὶ οἱ Θῆβαις, παρέμειναν οὐδέτερες, μετὰ δὲ τὴν ὑπὲρ τῶν Συμμάχων Ἑλλήνων μάλιστα τροπὴ τῶν πραγμάτων ἡ Θήβα ἀγωνίσθηκε παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν Περσῶν εἰς τὴν Μάχην τῶν Πλαταιῶν. Ἡπειρος, Θεσσαλία, Φθιώτις, Αιτωλία, Ἀκαρνανία, Φωκίς, Βοιωτία, Ἀχαΐα, Κέρκυρα, Ζάκυνθος, Κεφαλληνία, Κρήτη, διετήρησαν οὐδετερότητα, ὅπως καὶ ὅλος ὁ ἔξωελλαδικὸς Ἑλληνισμός ποὺ δὲν ἦταν ἡδη ὑπὸ Περσικὴ Κυριαρχία. Ὁ Σικελικὸς Ἑλληνισμὸς ὑπὸ τὸν Γέλωνα ἐπίσης ἀπεῖχε· εἶχε νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὴν συνδυασμένη ἐπίθεσι τῶν Καρχηδονίων· ἀπαιτοῦσε ἐπίσης τὸ μερίδιο τούλαχιστον τῆς ἥγεμονίας ποὺ ἡ ἴσχυς του δικαιολογοῦσε (*Eik. 54*).

Ψυχὴ τοῦ ἀντιπερσικοῦ πνεύματος ἦταν ὁ Θεμιστοκλῆς. Οἱ Δυνάμεις τῆς Συνεννοήσεως κατὰ τῶν Περσῶν συνέκροτησαν Συμβούλιο ἀπὸ ἀντιπροσώπους ποὺ συνεδρίαζε στὸν Ἰσθμό. Ἐνῷ ἀκόμη ὁ Ξέρξης ἦταν στὶς Σάρδεις ἀπεφασίσθη 1) ἡ γενικὴ κατάπαυσις τῶν Ἑλληνικῶν πολέμων (κυριώτερος ἦταν ὁ ΑἰγινητοΑθηναϊκός) καὶ ἡ συνδιαλ-

λαγή τῶν ἔχθρικῶν πόλεων· 2) γενικὴ ἀμνηστεία καὶ ἐπάνοδος τῶν ἔξορίστων καὶ φυγάδων εἰς τὰς πόλεις τῶν· 3) ἀποστολὴ πρεσβειῶν εἰς Ἀργος, Γέλωνα, Κέρκυρα καὶ Κρήτη γιὰ βοήθεια. Ἡ ἀνταπόκρισις ἦταν μηδενική. Ὅταν δὲ Περσικὸς στρατὸς ἦταν πλέον ἔτοιμος νὰ εἰσβάλλῃ εἰς Θεσσαλία, ὁ Ξέρξης ἀπέστειλε κήρυκες εἰς τὰς Ἑλληνικὲς πόλεις νὰ ζητήσουν ὑποταγὴ (γῆ καὶ οὐδωρ). Εὐθὺς ὅλη ἡ Ἀνατολικὴ Ἑλλὰς (ἀπὸ τὴν ὁποίᾳ θὰ διήρχετο ὁ στρατὸς κατευθυνόμενος πρὸς Ἀθήνα) πλὴν Ἀττικῆς «ἔμήδισε». Τὸ Συμβούλιο τῆς Συμμαχίας ἀναγκάζεται νὰ ἐκδώσῃ σκληρὸν ἔνορκο φήφισμα: ὅσοι αὐτοβούλως καὶ χωρὶς νὰ ἀναγκασθοῦν ὑπετάγησαν στὸν Πέρση ἄν καὶ Ἑλληνες, νὰ δεκατευθοῦν ὑπὲρ τοῦ Δελφικοῦ θεοῦ ὅταν ἀποκατασταθοῦν καλῶς τὰ πράγματα.

Δεδηλωμένος σκοπὸς τῆς Περσικῆς ἐκστρατείας ἦταν ἡ τιμωρία τῶν Ἀθηνῶν ἐπειδὴ ἐπολέμησαν τὸν Μέγα Βασιλέα. Ὁποιος ἐδέχετο τὴν ἐπικυριαρχία του παρέμεινε ὡς εἶχε. Τὸ ἴδιαίτερο νόημα λοιπὸν τοῦ Ἑλληνικοῦ Διχασμοῦ εἶναι ὅτι μόνη ἡ Σπάρτη (καὶ ἐπομένως ἡ Πελοποννησιακὴ συμμαχία της) ἐστάθη εἰς τὸ πλευρὸν τῶν Ἀθηνῶν. Ἡ Σπαρτιατικὴ ἥγεσία (χυρίως ἡ Ἐφορεία) ἀντιμετώπισε τὴν δυνατότητα μιᾶς στρατηγικῆς συνεννοήσεως μὲ τὴν Περσία μὲ στόχο τὴν υἱοθέτησι δρίου ἐπιρροῶν ἢ ἀμύνης τὸν Ἰσθμό. Τελικὰ ὑπερίσχυσε ἡ γραμμὴ ὅτι ὁ ρόλος τῆς Ἡγεμονίας τῆς Ἑλλάδος ἀπήτει κάλυψι τῶν Ἀθηνῶν· καὶ ὅτι σωτηρία μόνης τῆς Πελοποννήσου ἦταν οὐτοπία. Ἡ Περσικὴ ἦτα αὐτοφέρει τοῦτο χυρίως στὴν Ἀθηναϊκὴ ἀποφασιστικότητα καὶ ὑπερέντασι. Ἡ ἀποτυχία ἐνσωματώσεως τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Βαλκανικῆς ἔκρινε τὴν Περσικὴ ἀπόπειρα δλοκληρώσεως τῆς τότε σημαίνουσης οἰκουμένης. Ἀποφασιστικὰ ἀναχαιτιζόμενη ἀνοδικὴ δυναμικὴ εἶναι πάντοτε τελικὰ καταστροφική: ἡ Περσικὴ αὐτοκρατορία ὑπέκυψε μετὰ c.150 ἔτη. Ὁ κίνδυνος ἀποσταθεροποιήσεώς της ἦταν ἀμεσώτερος τὶς τρεῖς πρῶτες δεκαετίες μετὰ τὴν ἦτα, ἀλλὰ ἡ εἰρήνη τοῦ Καλλία (449 π.Χ.) — στρατηγικὸ σφάλμα πρώτου μεγέθους τῶν Ἀθηνῶν — καὶ ὁ Ἑλληνικὸς ἀγὼν διπολισμοῦ μὲ τὶς συνέπειές του ἔδωσαν παράτασι ζωῆς στὴν κλονισθεῖσα ροπή.

Παράρτημα VI

Ἡ Ἑλληνικὴ Πολιτιστικὴ Ἐπίδρασις ἐντὸς
τῆς Περσικῆς Πολιτικοϊστορικῆς Ὀλοκληρώσεως
[Εἰκ. 55-57d]

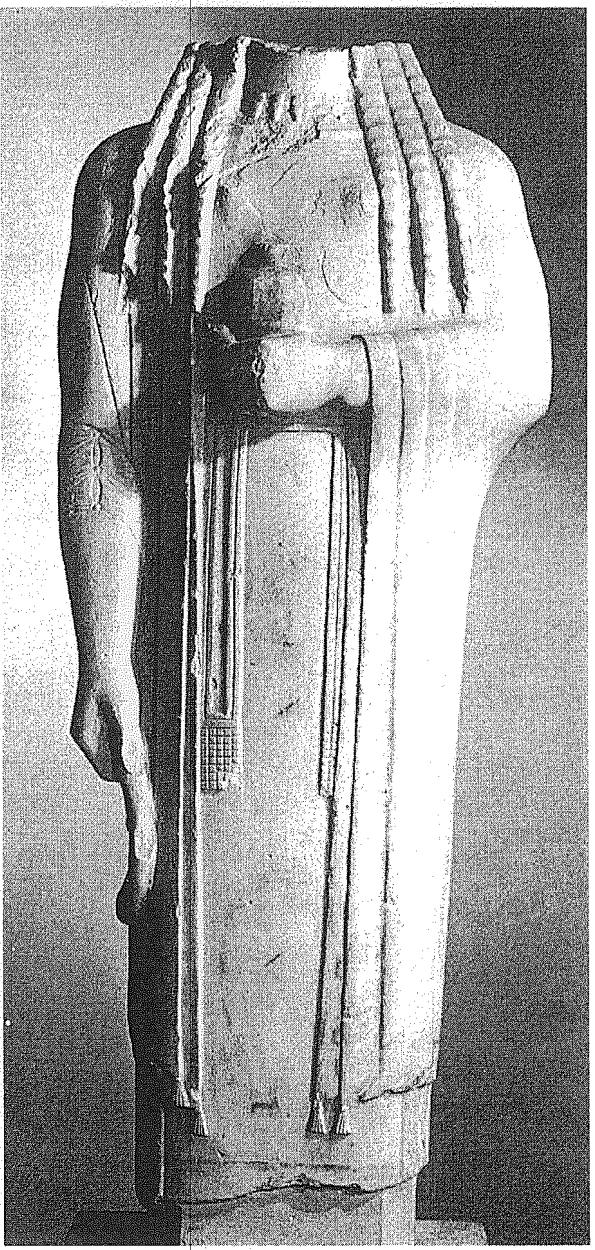
Τὸ ἄγαλμα τοῦ Δαρείου Α' τοῦ Μεγάλου ἀπὸ τὰ Σοῦσα (ἐκτίθεται στὸ Μουσεῖο τῆς Τεχεράνης) ἐστήθη κατὰ τὸ τέλος τοῦ 6ου αἰῶνος π.Χ. (ἴσως τὸ 497/6 π.Χ.) (Εἰκ. 55). Ἡ πτυχολογία του ἴδιαιτέρως, ἀλλὰ καὶ τὸ στήσιμο καὶ ἡ γενικὴ αἰσθητικὴ τεχνική, εἶναι χαρακτηριστικὰ Ἑλληνική, εἰδικώτερα ἀνατολική Ἑλληνική, Ἰωνική. Σὰν παράδειγμα παρατίθεται ἡ κόρη των Κλαζομενῶν, χρονολογούμενη περὶ τὸ 530 π.Χ. (Εἰκ. 56), καὶ ἐπίσης ἡ προγενέστερη Κόρη μὲ τὴν ροιὰ στὴν Ἀκρόπολι, περὶ τὸ 550 π.Χ. (Εἰκ. 57).

Περίπου σύγχρονα οἰκοδομήματα εἶναι τὰ παλαιότερα τμήματα τῶν Ἀνακτόρων τῆς Περσεπόλεως (522-510 π.Χ.) καὶ ὁ Θησαυρὸς τῶν Σιφνίων στοὺς Δελφοὺς (c. 525 π.Χ.). Καὶ στὰ δύο ὑπάρχει ἀνάγλυφο τὸ θέμα λέοντος κατασπαράσσοντος ἐπίσημο βοῦν καὶ Γίγαντα ἀντιστοίχως. "Οχι μόνον ἡ μορφή, στάσις καὶ ρυθμὸς τῶν δύο λεόντων εἶναι ὁ αὐτός, ἀλλὰ καὶ ἡ τέχνη συνολικὰ τοῦ Περσικοῦ ἀναγλύφου εἶναι Ἑλληνική. Τεχνίτες τῆς Ἰωνίας ἐδημιούργησαν τὸ μεγαλεῖο τῶν Ἀχαιμενιδῶν (Εἰκ. 57a, 57b).

Ἴδρυτικὴ ἐπιγραφὴ καταγράφει τὴν οἰκοδόμησι τῶν Ἀνακτόρων στὰ Σοῦσα (c. 520-510 π.Χ.): «Κορμοὶ κέδρου ἐκομίσθηκαν ἀπὸ ὄρος ὀνόματι Λίβανος. Σύριοι τοὺς μετέφεραν μέχρι τὴν Βαβυλῶνα, καὶ ἀπὸ τὴν Βαβυλῶνα Κάρες καὶ Ἰωνες τοὺς ἔφεραν στὰ Σοῦσα... Ἡ διακόσμησις τῶν τοίχων τοῦ ἀναλημματικοῦ τοίχου ἥλθε ἀπὸ τὴν Ἰωνία... Ἡ πέτρα γιὰ τοὺς κίονες τῶν ὅποιων ἡ ἐπεξεργασία ἔγινε ἐπὶ τόπου (στὰ Σοῦσα) εἰσῆχθη ἀπὸ τὴν περιοχὴ τοῦ Ἀπίταρου, στὸ Ἐλάμ. Οἱ τεχνίτες ποὺ τοὺς ἔκοψαν καὶ διεμόρφωσαν ἦσαν Ἰωνες καὶ Σαρδιανοί».

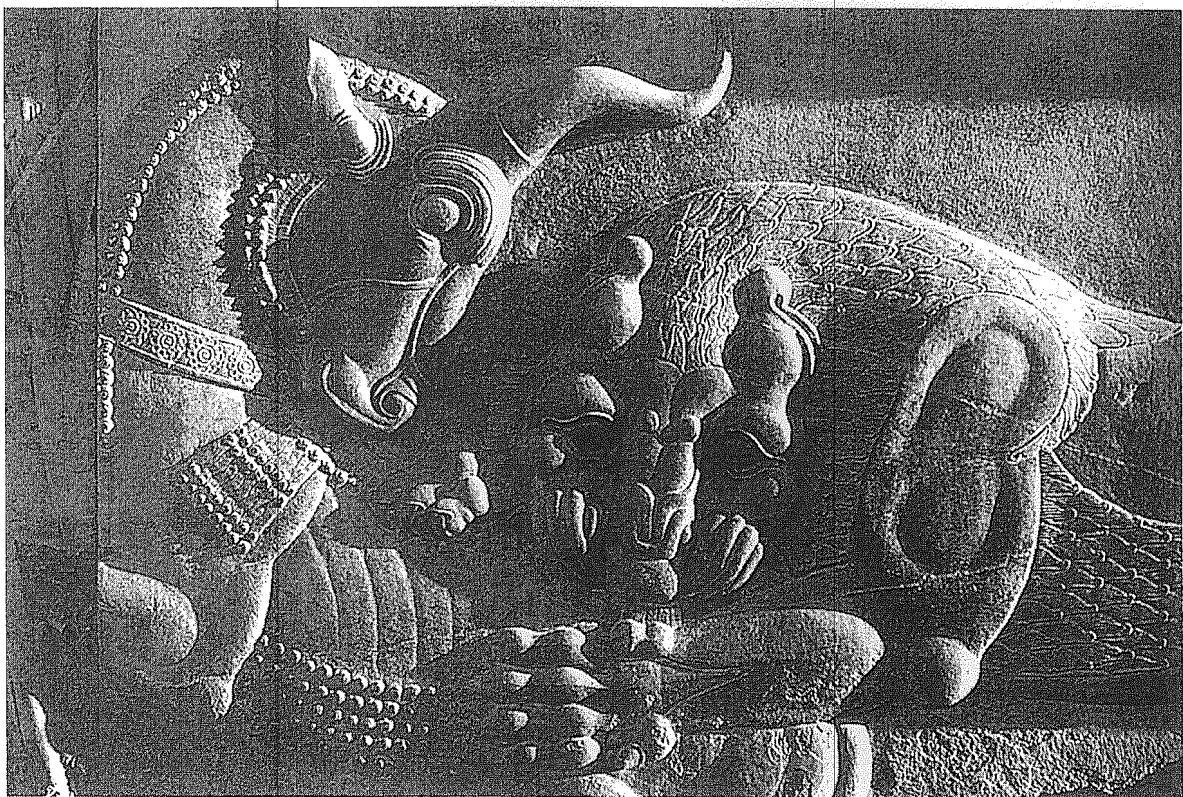
Eἰκ. 55. Τὸ Ἀγαλμα τοῦ Δαρείου.

*Eἰκ. 57. Κόρη στὸ Μουσεῖο Ἀκροπόλεως
No. 593. Περὶ τὸ 560 π.Χ.*

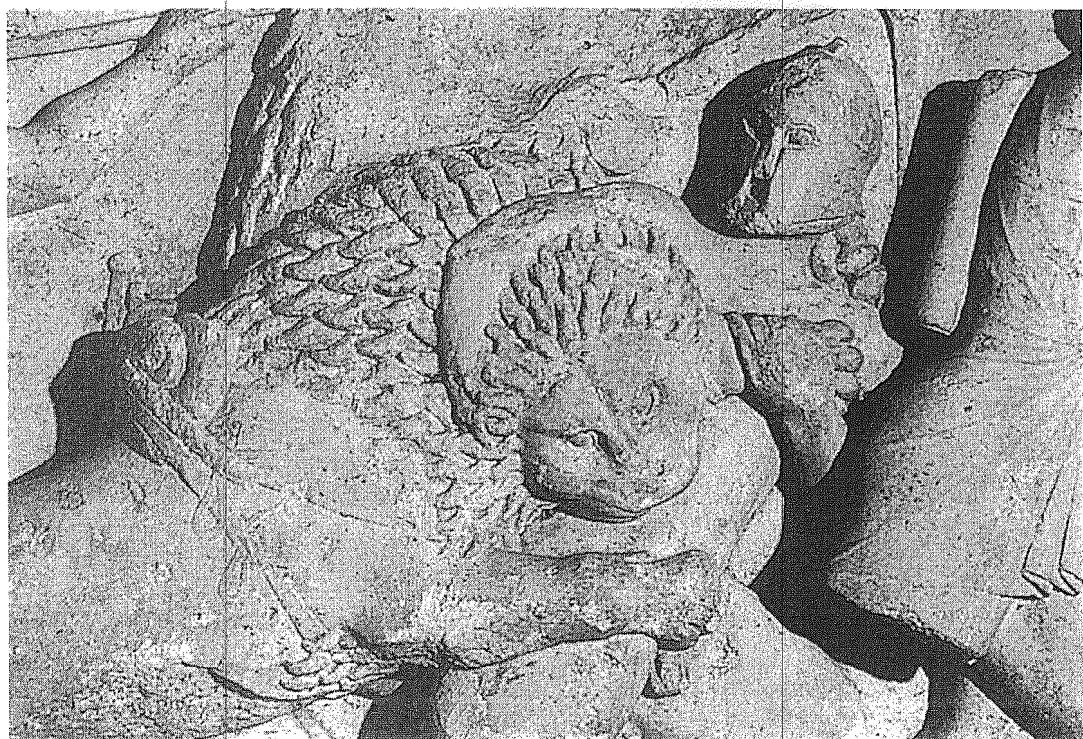

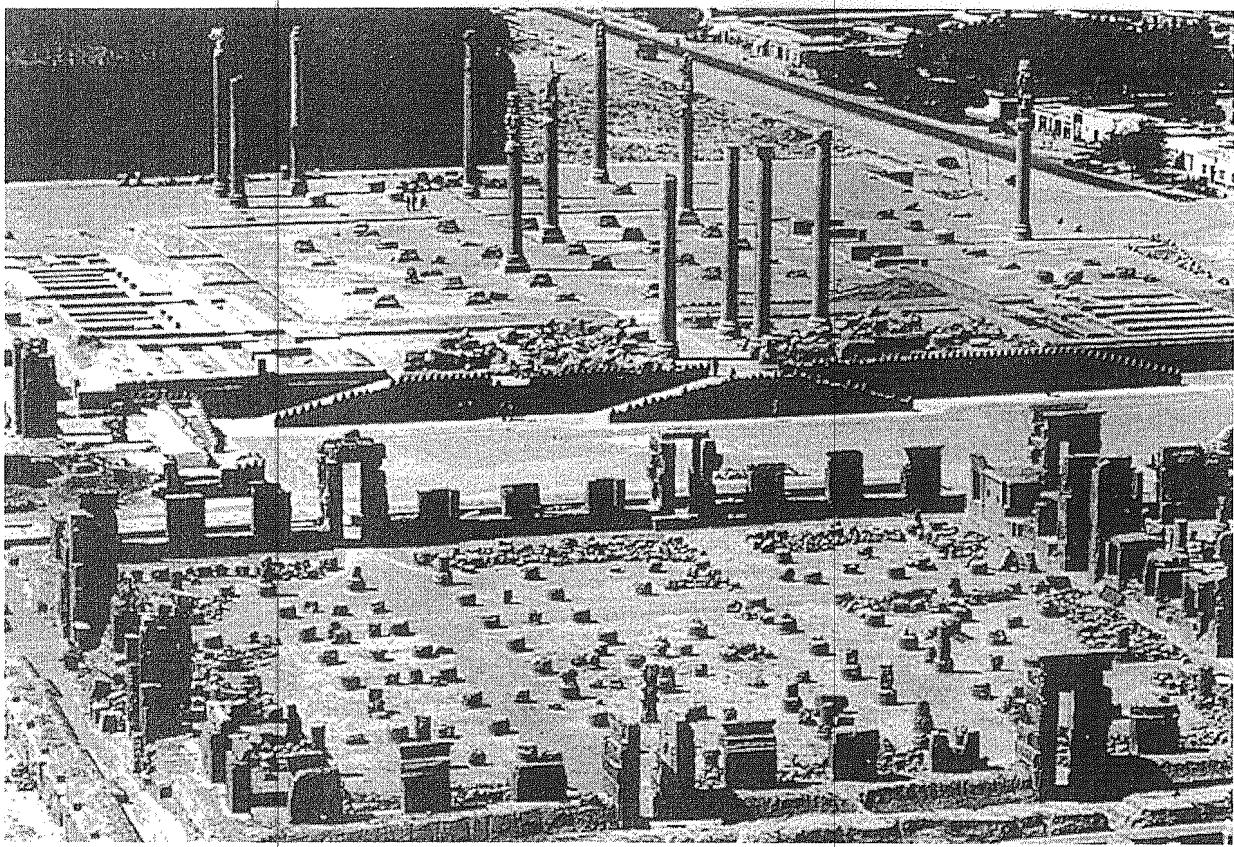
*Eἰκ. 56. Κόρη τῶν Κλαζομενῶν (Μουσεῖο τοῦ Λούβρου),
ΒορειοΑνατολικῆς Αἴγαιϊκῆς τέχνης, περὶ τὸ 530 π.Χ.*

Eἰκ. 57a. Ἀνάγλυφο ἀπὸ τὰ Ἀνάκτορα τῆς Περσεπόλεως, ἐνατῇ δεκαετίᾳ τοῦ διαβολοῦ αἰῶνος π.Χ. Λέων σπαράσσων ταῦρο. Τεχνικὴ καὶ αἰσθητικὴ Ἑλληνική. Ἰδιαίτερη σημασία ἔχει ὅτι διατίθεται σύμβολο καὶ αὐτὸ τῆς Αὐτοκρατορικῆς ἴσχύος τῆς Περσίας, ἀποτελοῦσε κατὰ διπλὲς προτομές τὰ κιονόκρανα στὰ Ἀνάκτορα τῶν Σούσων ὅπως καὶ στὴν (ὑπόστυλο) Αἴθουσα τοῦ Θρόνου (Araidaia) στὰ Ἀνάκτορα τῆς Περσεπόλεως.

Eἰκ. 57b. Ἀνάγλυφο ἀπὸ τὸν Θησαυρὸ τῶν Σιφνίων στοὺς Δελφούς. Λέων σπαράσσων Γίγαντα (Γιγαντομαχία). Περὶ τὸ 525 π.Χ.

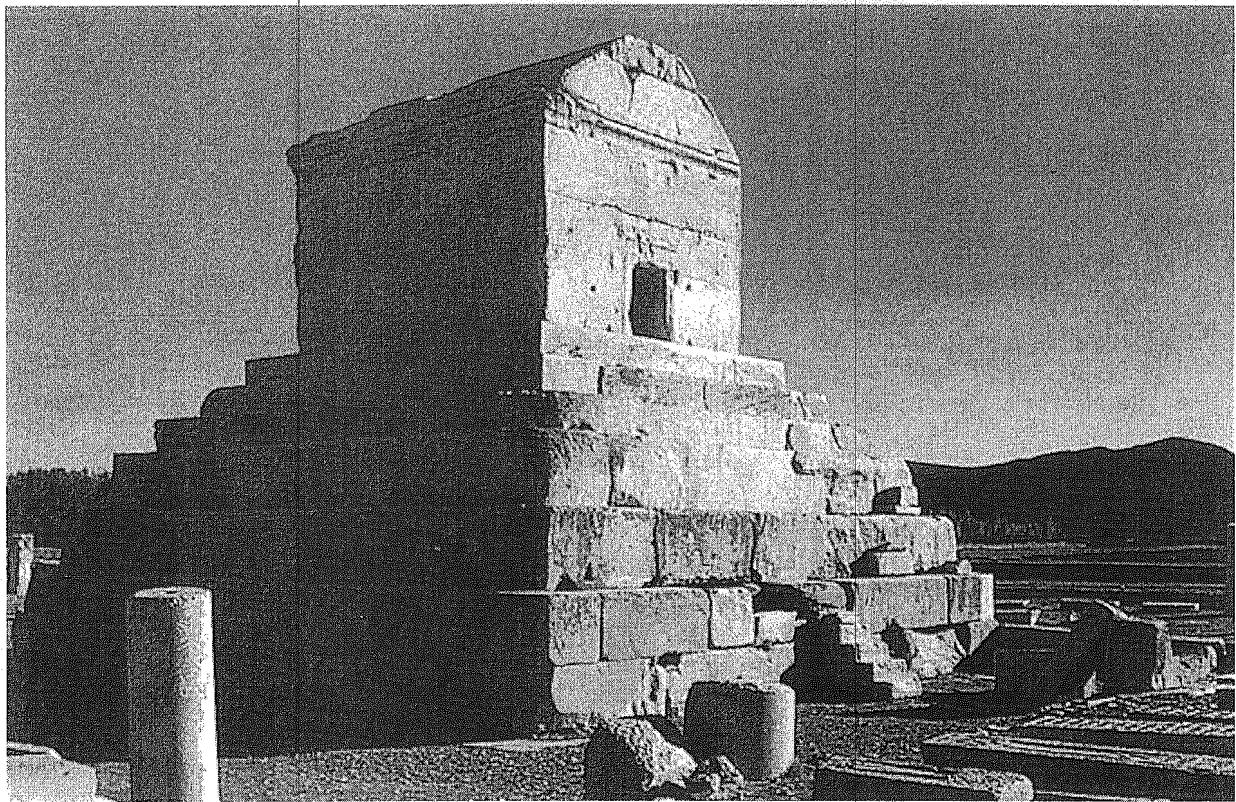

Εἰκ. 57d. Οἱ Μνημειακοὶ Δημόσιοι Χῶροι τῶν Ἀνακτόρων τῆς Περσεπόλεως. Ἡ Ἀρχιτεκτονικὴ καὶ χωροδομία εἶναι καθαρῶς Ἑλληνικότροπες. Ἐκατέρωθεν πλατείας κεντρικῆς ὁδοῦ εύρισκονται μεγάλες ὑπόστυλες αἴθουσες ἐκ 36 (ἄνω) καὶ 100 (κάτω) κιόνων ἀντιστοίχως. Ἡ πρώτη ἡταν ἡ Αἴθουσα τοῦ Θρόνου καὶ τῶν Ἀκροάσεων (Apadana). Οἱ κίονες εἶχαν ὅφος 23.15m μὲ διάμετρο 1.9 m: ἀναλογία καὶ ραβδώσεις τονισμένου Ἰωνικοῦ χαρακτῆρος. Ἡ ἴδιαίτερα ραδινὴ αὐτὴ ἀναλογία (1:10 ἡταν ἀκραία ἀναλογία κατάλληλη γιὰ πυκνόστυλα πτεράνων) ἔδιδε μεγαλοπρέπεια καὶ ὄρμὴ ἀνυψώσεως κατὰ τὴν ἐφαρμογή της σὲ ἐσωτερικὸ πολύστυλο χῶρο.

Ἡ πυκνότης τῶν κιόνων (λόγος διαμέτρου πρὸς μεσοκιόνιο διάστημα) ἀνήρχετο εἰς 1:3.6. Εἶναι ἐνδεικτικὸ ὅτι τέτοιο ἀραιόστυλο σύστημα εἶχε ὁ ἀρχαϊκὸς Ναὸς τῆς Ἀρτέμιδος στὴν Ἔφεσο (1:3.932).

Στὴν Ἀρχιτεκτονικὴ παρουσιάζεται ἡ αὐτὴ δημιουργικὴ δυναμικὴ τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ο Τάφος τοῦ Μεγάλου Κύρου στὶς Πασαργάδες (Εἰκ. 57c.) καὶ ἡ μνημειακὴ Ἀρχιτεκτονικὴ τοῦ Ἀνακτόρου τῆς Περσεπόλεως (Εἰκ. 57d.) ἀποδεικνύουν ὅτι ἡ Περσικὴ ὀλοκλήρωσις τοῦ συνολικοῦ ΒαλκανοΜικρασιατικοῦ καὶ Μεσανατολικοῦ χώρου θὰ ἀπέδιδε κοσμοϊστορικὰ τὰ αὐτὰ ἀποτελέσματα μὲ τὴν Μακεδονικὴ ὀλοκλήρωσι ποὺ ἐπετεύχθη ἀπὸ τὸν Μ. Ἀλέξανδρο.

Eἰκ. 57c. Ὁ Τάφος τοῦ Κύρου τοῦ Μεγάλου στὶς Πασαργάδες. Ἑλληνικὴ δομὴ κατὰ τὰ ταφικὰ μνημεῖα τῆς Λυκίας.

